

OKTATÁS

A muzslyai alapfokú oktatás rövid története

A település kialakulásával szinte egy időben elkezdődtek az előkészületek azon középületek felépítésére, amelyek a lakosság számára nélkülözhetetlenek voltak.

Az általános iskola épületének megépítése igen fontos volt, hisz tudjuk, hogy népes, négy–tíz gyermekes családok érkeztek ide. Az államnak és Nagybecskerek városnak sem volt jelentéktelen, hogy milyen oktatásban-nevelésben részesülnek a telepese családok gyermekei. Ezért is sürgette Rónay Jenő alispán, majd főispán az óvoda, iskola, templom, községháza megépítését. A település tervének elkészítésekor a központi iskola épületének kihagyták a 292–296-os parcellákat. Ide tervezték megépíteni az iskola tantermeit, a tanítói lakásokat, az óvodát, a templommal átellenben. Ugyanakkor a parti részen kihagyták a 74–77-es parcellákat az ún. parti iskola megépítéséhez.

A központi – „lapisi” – iskolát 1892 tavaszán kezdték építeni. Az óvoda épületére a működési bizonyítványt 1892. december 28-án írták alá a városi méltóságok. Szép újévi ajándék volt ez a muzslyaiaknak. Az iskola felépítése 5000 forintba került.

Az 1972-ben kiépült
központi iskola

A négyosztályos állami népiskola 1893. szeptember 24-én nyílt meg. A tanítói testület tagjai Gruisz Sándor iskolaigazgató-tanító, Gruisz Sándorné tanítónő és Szegfű Lajos tanító voltak. Az 1893/94-es tanév 495 tanköteles tanulójából csak 220 járt rendszeresen iskolába. A kimaradásnak több oka is volt: a szülők nehéz anyagi helyzete, egy részük a beíratási díjat sem tudta kifizetni, ezenkívül a mezőgazdasági munkák ideje alatt a gyerekek munkaerejét is igényelték. A diákok heti hat napon jártak iskolába. Délelőtt négy órájuk volt, délután kettő, illetve három – a harmadikon általában ismételték. Tankönyv nem volt, ezért kórusban mondták, fejből tanulták a tananyagot. Palatáblára írtak, amelynek egyik oldala vonalas, a másik négyzetes-kockás volt. Az egyik oldalra betűket írtak, a másikra a matematikát. A tanulók iskolába járása csak a késő őszi és a téli időszakban vált rendszeressé. Év végén (június 25-én) évváró vizsgát tettek az iskolai bizottság előtt, hogy miből mennyit is sajátítottak el. Ezen a napon volt az óvodások évváró vizsgája is.

1903–1904-ben felépült a parti iskola négy tanterme, négy tanítói és egy házmesteri lakás. A parti iskola nagymértékben tehermentesítette a központi iskolát a tanulók számát illetően. Az első világháború utáni határmódosítás nagyobb változást hozott a tanítási rendszerben, mivel az SZHSZ Királyság rögtön bevezette a szerbhórvát írásmódot és a szerb oktatási rendszert. Amellett a trianoni békekonferencián kötelezettséget vállalt, hogy a nemzetiségeknek (kisebbségeknek) biztosítják az anyanyelvű oktatást és kultúrájuknak, hagyományaiknak az ápolását, s ehhez állami pénzből támogatásra jogosultak. 1924-ben a délszláv állam meghozta oktatási törvényét, amely meghatározta az új tantervet, a tankönyveket, amelyeket használni lehetett. Az iskola hatéves lett, az igazgató és a szülők tanácsa irányította az intézményt.

A törvénnyel összhangban a tanulók az első négy osztályban anyanyelven tanulhattak, ötödik és hatodik osztályban már szerbhórvát nyelven folyt a tanítás. A magyar tanítók szerb nyelvvizsgát tettek.

Az optánsok (betelepített magyarországi szerbek) részére a szerb állam a húszas években a Todor-tanya közelében (5-6 kilométernyire a falutól) ún. optáns iskolát épített, ahol szerb nyelven folyt az oktatás. A deonikai magyar tanyavilág létrejötté (1930) után, 1936-ban felépítették a deonikai két tantermes iskolát, ahol a tanítás magyar nyelven folyt.

1941 májusában, a Jugoszláv Királyság összeomlását követően megalakult a bánsági magyar iskolák szervezete. A magyar középiskolákat a nagybecskereki iskolai főfelügyelőség fennhatósága alá

helyezték. Az összes bánsági magyar középiskola magánjellegű volt, de bizonyítványait, egyéb okiratait az állami iskolák kiadványaival tekintették azonosnak.

A német megszállás alatt (1941–44), a második világháború idején a parti iskolában a tanulókat nemzeti alapon osztották szét az osztályokba, ill. az addig egy magyar osztályba járó tanulókat magyar és német osztályokba választották szét. A szünetekben a diákok továbbra is együtt játszottak, mit sem törődve az übermensch nacionalista és faji elmélettel. A háború után minden visszaállt a régi kerékvágásba, hisz az ez idáig itt élő németek egy része elmenekült.

A háborút követően a népi kommunista hatalom megreformálta az oktatást. Az 1945/46-os tanévtől az iskolák a Tanügyi Tanács (Prosvetni odbor) fennhatósága alá kerültek. Ennek értelmében az iskolák államiak és kötelezőek voltak. A nemzetiségeknek biztosították az anyanyelvű közoktatást. Ajánlatos volt ismert kommunista személyről elnevezni az intézményt. A diákok külön tanulták a népfelszabadító háború eseményeit (1941–1945), hittant nem tanultak.

Beindították az al gimnáziumokat ötödik, hatodik, hetedik osztállyal, amit a kisérlettség követett. Azok a muzslyai tanulók, akik befejezték a négy elemi, és tovább akartak tanulni, a nagybecskereki al gimnáziumban folytathatták tanulmányaikat, mert Muzslyán csak az elemi iskola létezett.

Ez a rendszer 1950-ig volt érvényben. A szegény sorsú, de jól tanuló diákok tanulási költségeit az állam és a Népfrent fedezte. Az

A parti iskola

iskolák keretében megalakították a pionírszervezeteket, az idősebb diákokat ifjúsági szervezetbe tömörítették, és szocialista szellemben nevelték. Ifjúsági munkaakciókon vettek részt, az ország újjáépítésében is nagy szerepük volt.

Az 1950/51-es tanévben bevezették a nyolcosztályos elemi oktatást, megszüntették a négyosztályos elemi és a háromosztályos algimnáziumot. A nyolcosztályos elemi iskola a 7–15 éveseknek kötelező volt. Ez sok szülő ellenállásába ütközött. „Minek egy leánynak 15 éves korig iskolába járni, mi haszon belőle?” – méltatlankodtak a szülők. Éveknek kellett elmúlniuk, hogy a szülők elfogadják a nyolcosztályos, kötelező elemi oktatást.

A muzslyai iskola tanteremhiánnyal küszködött, ezért a tanítás három váltásban folyt. Az ötvenes évek végén két tanteremmel bővítették a központi iskolát, így már elfogadhatóbb körülmények között, csak két váltásban folyt a tanítás.

Az ötvenes években már helybeli származású tanítókkal, tanárokkal találkozunk a muzslyai tanári karban, előtte vidékről érkező tanítók, tanárok adtak elő a muzslyai iskolákban. Hatvan évnek kellett elmúlnia, mire a muzslyai közösség kinevelte az első értelmiségi réteget a foglalkozások színes palettáján. Az áttörést a második világháború után előállt helyzet hozta, amikor a Népfront a nemzetiségiek közül a jobb tanulókat hároméves segédtanítói képzésre irányította. Ebben az első bánati továbbképzési csoportban 12 muzslyai névvel is találkozunk: Kun Szabó (Karl) Júlia, Molnár Zoltán, Faragó Aranka, Nagy Mária, Kovács András (ő volt a tanítóm), Molnár Ede, Kunszabó Bálint, Csordás György, Katona (Kun Szabó) Etelka, Óbori (Hadobás) Piroska, Karl János, Sípos Ferenc.

A tanítók következő továbbképzőcsoportjában is több muzslyai jövődöbéli tanító nevével találkozunk: Molnár János, Horvát János, Óbori Ignác, Sövényházi Ferenc.

A fentebb felsorolt diplomás tanítók közül sokan helyben kaptak munkát. A többiek vidéki magyar falvak iskoláiban látták el a „nép napszámosa” feladatot. Nemcsak oktatók-nevelők voltak, hanem a falvakban a művelődési, a sport- és a társadalmi élet mozgatói, szervezői is. Teljes egészében, minden tekintetben kiszolgálták az új társadalmi rendszert. Tehették ezt nem csak azért, mert általános össznépi, társadalmi megbecsülésben részesítette őket az állam, a hatalmi párt s ebből kifolyólag a nép is; és az sem lényegtelen, hogy az állam megoldotta az oktatók egzisztenciális kérdését: jövedelmüket az ún. fizetési osztályok alapján határozták meg. Hogy melyik osztályba tartozott valaki, az attól is függött, milyen osztállyal

értékelte az igazgató és a tanfelügyelő a pedagógus munkáját. Figyelembe vették a tanulók előmenetelét, a munkához való viszonyt, a versenyeken elért eredményeket, a társadalmilag megítélt hasznos munkát, a pótoktatást, azt, hogy a szakcsoportban mennyi tanuló milyen eredményt mutatott fel stb.

Az igazgató által a tanítókról és a tanárokról megfogalmazott leíró osztályzatok a következők lehettek: különösen kitűnő, jeles, jó, elégséges és elégtelen. A fizetési osztályok a kezdő tanítóknál a XV. osztállyal kezdődtek. Háromévenként történt az előléptetés, de ha valaki egymás után három alkalommal (órák és egyéb aktivitások látogatásakor) kitűnő osztályzatot kapott, akkor egy magasabb fizetési osztályba kerülhetett. A tanítók legmagasabb fizetési osztályzata a VII. fokozat volt. A kezdő tanárok (főiskolai, egyetemi képzettség) fizetési osztályzata a XIV. osztállyal kezdődött. Az előléptetési szabály rájuk is vonatkozott, náluk a legmagasabb fizetési kategória a VI. osztály lehetett. Az oktatási rendszer így ösztönözte a pedagógustársadalmat az önfeláldozóbb munkára.

A falvakban dolgozó pedagógusok egyéb kedvezményekben is részesültek: ingyenes lakás, világítás, tüzelő és ún. falusi pótlék, hogy helyben tartsák őket, és ösztönözzék, hogy a falu szellemi életében az élcsapathoz tartozva szolgálják a közösséget reggeltől késő estig, az élet minden területén.

A muzslyai lakosság gyarapodásával a hatvanas években a volt községháza épületében, az iskolával átellenben két tanteremmel (műszaki oktatás) próbálták enyhíteni a tanteremhiányt. A falu a város felé bővült, így a legtávolabbi házak az iskolától 4-5 kilométerre voltak, amellet 1962 és 1964 között két kolónia (telep) is megépült a falu peremén, a kis kolónia a benzinkút mögött, 2 kilométerre az iskolától, a nagy kolónia pedig (ez a Sava Kovačević helyi közösség) a város, tehát észak irányába. Megközelítőleg háromezzer, főleg szerb ajkú személy települt be ily módon Muzslyára. A nagybecskereki tanügyi érdekközösség erre úgy reagált, hogy 1965-ben kezdeményezte a Szervó Mihály utcában egy négy tanteremes iskola felépítését magánterületeken – szántókon. A tulajdonjogi viszonyokat nem rendezték a szocialista-kommunista világban, ez akkor természetes volt. Hát ki mert ujjat húzni a hatalommal? Az iskolaépületbe betervezték a tornatermet is, lerakták az alap egy részét, de a tornaterem nem épült fel!

A falu lakosságának folyamatos növekedése (1961-ben 6600 lakosa volt, 1971-ben 8500) szükségessé tette az iskola épületének bővítését. A nagybecskereki önkormányzat és az oktatási

érdekközösség 1972-re a központi iskola udvarában felépíttette a tizennégy tantermes, három szaktantermes, kétemeletes épületet tornateremmel, öltözőkkel, könyvtárral, konyhával, nagy tanári szobával (akkor 74 dolgozója volt az iskolának), irodahelyiségekkel. 1986-ban az iskolaudvarban aszfaltozott sportpályát építettek. A régi épületből csak a küzdősportok otthona maradt, amelyet 2005-ben nyelvi szaktanteremmé és napközivé alakítottak át. A parti iskolában beszüntették a tanítást (1972-ben), a b osztályosokat a központi épületbe irányították. Ekkor az iskolának 1250 diákja volt a, b, c, d tagozatokba sorolva. Az ún. kinti iskolából ötödik osztálytól a magyar és szerb tanulók is a központi épületben kaptak helyet. A múlt század hetvenes éveiben beindult a felnőttképzés azon felnőtt személyek részére, akiknek nem volt alapfokú iskolai végzettségük.⁸⁵ Számukra az esti órákban szervezték meg a tanítást. Ennek köszönhetően több mint 120-an végezték el az általános iskolát, és vált számukra lehetővé, hogy ilyen iskolai végzettséggel munkát keressenek.

A hetvenes években a nagy távolságra hivatkozva a Sava Kovačević helyi közösség vezetősége kieszközölte, hogy a „kinti iskolát” tíz tanteremmel, konyhával, ebédlővel, házmesteri lakással és aszfaltos sportpályával bővítsék ki. Így megteremtődtek a feltételek, hogy a szerb ajkú diákok, akik mellesleg a Sava Kovačević helyi közösség területén éltek, abba az iskolában járjanak.

⁸⁵ Adatok a Szervó Mihály Általános Iskola levéltárából, 1894–2010.

Az 1964-ben épült,
1978-ban kibővített
kinti iskola a Szervó
Mihály utcában

A két épület egy igazgatás alatt van, de 2,5 kilométernyi távolságra egymástól. A tanítók helyben tanítanak, a tanári kar nagy része ingázik (több iskolában is dolgoznak). A társadalmi-gazdasági válság és a délszláv háború éveitől a tanulók száma folyamatosan csökkent, s ehhez nagyban hozzájárult a tény, hogy családonként kevés gyerek születik a faluban. A 2009/10-es tanévben a két épületnek 865 tanulója volt, három párhuzamos magyar és szerb osztályba beosztva, elsőől nyolcadik osztályig.

2002-ben európai uniós eszközök révén egy energiatakarékossági projektum keretében a kinti épületben megoldódott a hőszigetelés, a takarékos villanyáram-fogyasztás kérdése, s a kazánház gázzal való működését is megvalósították. A központi épületben beindult a napközi, a központi fűtésnél beszerelték a gázzal működő kazánt. Mindkét épületben beindult a szaktantermi tanítás, és mindkettő számítógépes tantermekkel bővült (25 számítógép). Számítógépekkel szerelték fel a tanári szobákat, a napköziket, az irodákat, a szakszolgálat irodáit, a könyvtárakat, az internetelérhetőség pedig állandó. A központi épületben magyar etnoszobát alakítottak ki. Mindkét iskolát nagy park övezi, amelyet a tanulók, a szaktanárok és az iskola pedellusai tartanak rendben.

Az iskola vezetősége 2006-ban testvérkapcsolatot létesített a padéi Szervó Mihály Általános Iskolával, majd 2007-ben a magyarországi Mindszent város központi iskolájával is. A muzslyai és a mindszeri iskola diákjai évente különböző táborokban vesznek részt a nyári szünidő alatt. A muzslyai Szervó Mihály Általános Iskola több elismerésben, kitüntetésben részesült: Nagybecskerek Város Felszabadulási Díját, a Tartományi Oktatási Titkárság Dorde Natošević-díját érdemelte ki.

Az iskola pedagógusainak jelentős szerepük van a település életében, különösen a művelődés, a sport és a társadalmi-politikai élet terén. Több faluelnökök is adott az iskola a településnek. A jeles ünnepeket el sem lehet képzelni az iskola tanárai és tanulói nélkül, hisz a műsorokon rendszeresen fellépnek az iskola kis színjátszói, táncosai, zenekara, énekkara, szavalói, képzőművészei stb.

Az iskola diákjai számára a tantestület minden évben kirándulást szervez elsőől nyolcadik osztályig: természetiskolát az alsósok számára, a téli szünidőben telelést, a nyári szünidőben tengerparti nyaralást. A vízi sportok nagybecskereki otthonában testnevelés szakos tanáraink úszótanfolyamot szerveznek a tanulók számára.

Az iskola tanárai állandó szakmai továbbképzésen vesznek részt a tudás színvonalasabb átadása és a diákok jobb előmenetele érde-

kében. A nevelési célok hatékonyabb megvalósításához járul hozzá, hogy az iskola szorosan együttműködik a szülőkkel, valamint a helyi civil szervezetekkel, a helyi közösséggel, a környező iskolákkal, művelődési intézményekkel is.⁸⁶

A MUZSLYAI ÁLTALÁNOS ISKOLA TANULÓINAK SZÁMÁNAK
ALAKULÁSA AZ 1893 ÉS 2010 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN⁸⁷

Az adatokat a helyi iskola anyakönyveiből gyűjtöttük össze. Az 1965/66-os iskolaévtől indult be a szerbhorvát oktatás, miután kiépült a kis és nagy kolónia (Sava Kovačević telep).

Tanév	Tanulók száma	Tanév	Tanulók száma
1893/1894	340	1894/1895	348
1895/1896	336	1896/1897	342
1897/1898	326	1898/1899	442
1899/1900	476	1900/1901	440
1901/1902	405	1902/1903	354
1903/04	422	1904/05	356
1905/06	474	1906/07	380
1907/08	332	1908/09	322
1909/10	430	1910/11	361
1911/12	412	1912/13	393
1913/14	413	1914/15	367
1915/16	396	1916/17	308
1917/18	326	1918/19	315
1919/20	314	1920/21	360
1921/22	303	1922/23	416
1923/24	435	1924/25	386
1925/26	335	1926/27	417
1927/28	307	1928/29	435
1929/30	387	1930/31	574
1931/32	476	1932/33	556
1933/34	482	1934/35	537
1935/36	478	1936/37	497
1937/38	420	1938/39	427
1939/40	453	1940/41	411
1941/42	419	1942/43	457
1943/44	447	1944/45	471
1945/46	402	1946/47	409

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ Uo.

Tanév	Tanulók száma	Tanév	Tanulók száma
1947/48	397	1948/49	412
1949/50	442	1950/51	451
1951/52	511	1952/53	497
1953/54	514	1954/55	602
1955/56	750	1956/57	742
1957/58	740	1958/59	762
1959/60	795	1960/61	841
1961/62	945	1962/63	975
1963/64	1003	1964/65	1124

Tanév	Tanulók száma	Magyar	Szerb
1965/66	1190	1100	90
1966/67	1280	1073	117
1967/68	1180	974	206
1968/69	1261	981	280
1969/70	1277	921	356
1970/71	1284	834	450
1971/72	1293	832	461
1972/73	1359	852	507
1973/74	1442	933	503
1974/75	1385	898	487
1975/76	1420	834	586
1976/77	1396	877	519
1977/78	1352	860	492
1978/79	1336	789	547
1979/80	1276	760	496
1980/81	1186	728	458
1981/82	1120	707	413
1982/83	1119	699	420
1983/84	1120	700	420
1984/85	1135	690	436
1985/86	1107	689	418
1986/87	1112	694	418
1987/88	1102	696	406
1988/89	1095	692	403
1989/90	1125	712	413
1990/91	1089	691	398
1991/92	1086	690	396

Tanév	Tanulók száma	Magyar	Szerb
1992/93	1061	623	438
1993/94	971	562	409
1994/95	983	534	449
1995/96	960	501	459
1996/97	976	518	458
1997/98	982	486	496
1999/2000	1000	450	560
2000/01	987	448	559
2001/02	953	434	519
2002/03	930	426	504
2003/04	921	420	501
2004/05	930	430	500
2005/06	890	413	487
2006/07	865	395	470
2007/08	853	397	456
2008/09	838	393	445
2009/10	817	382	435
2010/11	848	396	452

A deonicai iskola

A település lakói a XX. század harmincas éveiben 10 kilométerre a falutól kiépítették az ún. deonicai tanyatelepet, ahol több mint hatvan népes család évtizedeken át a könnyebb megélhetés reményében próbált boldogulni (közelebb voltak a megmunkálható földekhez). Ezek a családok a gyermekeik számára 1936-ban közös pénzen és közös munkával megépítették a deonicai tanyai iskolát. Az iskolaépület két helyiségből állt: a nagyobbikban folyt a tanítás, a kisebb helyiség volt a tanító szobája. A tanulók négy osztályba voltak beosztva, s a tanítás délelőtt és délután is folyt. A négy osztályba, a múlt század ötvenes éveitől, átlagosan 30–50 gyerek járt, összevont osztályokba. A deonicai iskola is a felsőmuzslyai állami népiskola fennhatósága alatt állt mint kihelyezett tagozat. A tanítót a 30 deonicai tanyatelepi család látta el élelmiszerrel és mindazzal, amire szüksége volt. Mindennap más-más családnál ebédelt a tanító, hisz nem volt konyha, ahol főzhetett volna. A családok igyekeztek a tanító kedvében járni az elszállásolást és a kosztolást illetően. Az ügyeletes család szállította szekérrel a tanítót a faluba, ha arra szüksége volt. Az őszi és a tavaszi időszak volt a nehezebb, mert a nyári

utak az esőzések miatt szinte járhatatlanokká váltak. Közvetlenül a második világháború után bevezették a nyolcosztályos kötelező oktatást, ezért egyes családok a faluba költöztek, hogy gyerekük az ötödik osztályt már a faluban folytassa. A beköltözéssel évről évre csökkent a tanyavilágban élők száma, ami a tanulók számbeli fogyását is jelentette. Ennek következménye, hogy az 1955/56-os tanév végén beszüntették a tanítást a deonikai iskolában, amely egészen addig nemcsak az oktató-nevelő munkának adott otthont, hanem a tanyavilág lakói ott tartották a bálakat, alkalmi ünnepeiket, a búcsút (szeptember első hétvégéje). A deonikai iskola bezárását követően az épület udvarában a szövetkezet gépparkja állomásozott egy ideig. 1962-ben lebontották az épületet, s ma már csak a helye emlékezteti a muzslyaiakat, hogy egykor ott egy virágzó közösségi élet közepette iskola is létezett.⁸⁸

Az optáns iskola

Az optánsok (magyarországi szerb telepesek) közvetlenül az első világhégés után, határmódosítással telepedtek Magyarországról az újonnan alakult SZHSZ Királyság területére. A muzslyai határba hetven optáns és önkéntes (dobrovoljac) családot telepített a délszláv hatalom. A délszláv állam a betelepített optánsok érdekében mindent megtett, hogy minél könnyebben alkalmazkodjanak a muzslyai viszonyokhoz. Az új délszláv állam a húszas évek közepén tervezte az iskola, a templom megépítését a szerb telepesek számára a falu határában. Az ún. optáns iskola felépüléséig (1928-ig) a tanítást az egyik tanya épületében szervezték meg, hogy az iskolaköteles gyerekek ne szenvedjenek kiesést a tanítást illetően. Az 1928/29-es tanévben beindult az oktatás első osztálytól az optáns iskolában. Erre az iskolára így emlékszik vissza Dragomir Gažić (1934-ben született), akinek az apja, Savo bácsi, az utolsó optánsként maradt a muzslyai határban: „Körülbelül negyvenen jártunk egy osztályba a négy évfolyamról. Az iskola épülete tulajdonképpen három részből állt: egy tanteremből, egy folyosóból és a tanítói lakásból. Az iskola mellett volt az illemhely és a raktár a tüzelőnek. A tanító egy időben foglalkozott mindegyikünkkel, az elsősöktől kezdve a negyedikesekig. Nem volt gond a tanulással, mert legalább négyszer hallottuk ugyanazt az anyagot, volt idő a pótlásra, begyakorlásra. Az iskola előtt volt egy játszótér, ahol tornáztunk. A tanító helyben lakott, egyedül főzött, mosott. Ebben az iskolában csak szerbül folyt az oktatás, de az iskola közelében levő tanyák magyar gyerekei inkább ide jártak, mint a

⁸⁸ Uo.

deonikai iskolába, amely sokkal távolabb (7 kilométerre) volt, és az őszi, tavaszi időszakban nem is volt könnyű a nagy sárban eljutni odáig. Az iskola közelébe építették a pravoszláv templomot, ahová vasárnaponként rendszeresen kellett járni, a pópa erre nagyon odafigyelt. 1941-ben az árvíz miatt kitelepítettek bennünket Écskára, ott románul tanultam. Az árvíz után egy évvel visszatértünk, és ott fejeztem be a négy osztályt. A háború után (1946-ban) az iskola mellett ifjúsági otthont épített az állam, amelyben kocsmá is működött, ide járt szórakozni a fiatalság is.” Az 1930/31-es tanévben az első három osztályban negyven tanuló volt bejegyezve, s a tanulók többsége a mai Magyarország Battonya településéről áttelepült szerb családok gyermeke volt. A tanulók száma évfolyamonként ingadozott 5–10 között, a naplókából követhető, hogy a mezőgazdasági munkák időszakában a fiúgyerekek ki-kimaradoztak az iskolából, a lányok viszont csak a negyedik osztályban. A kimaradásoknak sok esetben évismétlés lett a következményük. A tanítók, akik szerb nyelven tanítottak, a következők voltak: Barić Petar, Olga Dimitrijević, Arsen Kristić, Vesa Dimitrijević stb. A második világháborút követően az optánsok a gyermekeik érdekében és saját érdekükben is a városba költöztek, hisz bevezették a nyolcosztályos elemi oktatást, és a tanyavilági iskola erre nem adott lehetőséget, a városban pedig tovább tanulhattak szerb nyelven. A szülők többsége, lebontva tanyájukat, a mai kórház mögötti Mosorini soron építette fel új családi fészket. Az optáns tanyavilág fokozatosan elnéptelenedett, az ötvenes évek elején a tanítás is megszűnt, az iskolát, az ifjúsági otthont lebontották, csak az optáns temető tanúskodik ma is (Gažić Savo bácsi volt az utolsó személy, akit oda temettek), hogy a múlt század derekáig ott szervezett szerb közösségi élet folyt. Az optánsok földjeit a muzslyaiak vásárolták meg, s a mai napig művelik.⁸⁹

Az iskolaigazgatóknak és a muzslyai iskola helybeli tanítóinak és tanárainak a névsora

Az iskola munkájában, működésében, életében fontos szerepe volt az igazgatónak. Az igazgató ügyelt az oktatási törvények tiszteletben tartására, gondot viselt a tanári-tanítói kar munkájának minőségéről, a tanulók előmeneteléről és a fegyelemről. Ő volt a kapocs a tanfelügyelőséghez, az önkormányzathoz, az oktatási minisztériumhoz. A mindenkori hatalomnak igenis érdeke volt, hogy az intézmények élére megfelelő beállítottságú személyek legyenek kinevezve.

⁸⁹ Uo.

A muzslyai állami népiskola első igazgatója Gruisz Sándor tanító volt az 1893 és 1920 közötti időszakban. Ő irányította a háromtagú tantestületet. Miután a délszláv állam 1924-ben bevezette, hogy a nemzetiségek nyelvén tanító pedagógusoknak szerb nyelvvizsgát kell tenniük, sokan visszatelepültek Magyarországra, köztük Gruisz Sándor is, feleségével és családjával.

Stakić Zaka tanító 1920-tól 1937-ig volt Muzslyán iskolaigazgató. Ebben az időszakban kiépült az optáns iskola a szerb ajkú diákok részére. A magyar nyelvű naplókba a tanulók adatait cirill betűírással, szerb nyelven, szerbesített formában jegyezték. A felső-muzslyai iskolához tartozott a központi iskola, a parti iskola és a két tanyai épület. Érdekes megjegyezni, hogy a két tanyai iskolának is volt saját vezetője.

A deonikai iskolának Smješko Jovan (Szmijesko János) és Belán Domonkos (1938) voltak az igazgatói.

Kovács Pál tanító volt, és az iskola igazgatója 1948–1949-ben. Ebben az időszakban állították vissza a magyar nyelvű írást a naplókban.

Kovács András tanító 1945-től 1950-ig volt iskolaigazgató (az első helybeli születésű). Az ő igazgatósága alatt vezették be a nyolcosztályos, kötelező elemi oktatást. Szigorú, nagy munkabírású, a falu tekintélyét kivívó személy volt. Lánya, Lendvai (Kovács) Erzsébet és unokája, Tóth Lendvai Heléna is a pedagógusi pályára léptek.

Staibel Péter 1950–51-ben volt igazgató. Nagybecskereki születésű, felesége magyartanár volt, rövid ideig Muzslyán is dolgozott.

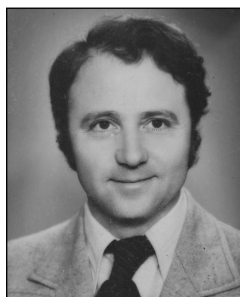
Molnár János tanító tekintélyes, megbecsült személy volt. Az ő igazgatósága alatt (1951–1954) végzett az első generáció a nyolc-éves általános iskolában. 23 tanuló kísérettségizett az 1953/54-es tanévben.

Horváth János tanító muzslyai születésű, kemény modorú, fegyelmezett magatartású, következetes személy volt (1954-től 1977-ig iskolaigazgató). A falu társadalmi életéből is kivette a részét. Nagyon szerette a zenét, több hangszeren játszott, mindhárom lányának a pályafutása a zenéhez kötődik. Sokat tett az iskola fejlődéséért. A muzslyai közoktatás reneszánszát élte igazgatósága alatt, kiépült a kinti iskola 1964-ben, és 1972-ben a központi új épület is. Ugyanakkor megszűnt az oktató-nevelő munka az ún. parti iskolában, a tanulók onnan átköltöztek a központi épületbe. Az iskola tanulóinak száma a hetvenes években 1293 volt (ez csúcsnak számít).

Masa István nagybecskereki származású, matematika szakos tanár 1954-től 1977-ig (két mandátumban) volt iskolaigazgató. Jó

Horváth János

Masa István

szervező és vezető, aki következetesen fejlesztette az oktató-nevelő munkát. Kiváló sportoló volt, országos bajnok kardvívásban, és európai viszonylatban is elismert sportoló. Ez a sportszellem igazgatósága alatt az iskola szellemiségére is pozitívan hatott. A kinti iskolát nyolc tanteremmel bővítették, és ott is felfejlesztették az oktatást nyolcévesre és kétnyelvűre (magyar és szerb), az udvarban kiépült a sportpálya, mint ahogyan a központi épület udvarában is. Miután második mandátuma letelt, a nagybecskereki Sonja Marinković Általános Iskola igazgatója lett. Ma Magyarországon él.

Csonti Ilona muzslyai születésű tanítónő. Ennek az iskolának volt a tanulója, tanítója és igazgatója is (1985-től 1991-ig). A muzslyai iskola önállóságának visszaállítására törekedett. A rend, a tisztaság elszánt követője volt. Nagy gondot fordított a pedagógusok megválasztására, az oktatás minőségének javítására.

Hallai Zoltán muzslyai származású, történelem szakos tanár. 1991-től 1993-ig az iskola megbízott igazgatója volt. Ekkor már javában dúlt a délszláv testvérháború. A miloševići időkben nem tartották politikailag alkalmasnak, és nem kapta meg a minisztérium kinevezését. Két év után visszatért a tanításba.

Stojanka Stajić boszniai szerb származású tanítónő 1993-tól 2000-ig volt iskolaigazgató. A háborús években az iskolában gyakran nem volt fűtés és áram sem, ezért fűtetlen tantermekben, rövidített órákkal folyt a tanítás. Az 1999. március 24-ei bombázásokkal véget ért a tanév. Második igazgatói ciklusában konfrontálódott a tantestülettel és a szülőkkel, ezért mandátumának letelte előtt felmentették állásából, majd nyugdíjazták. Azóta is Muzslyán él.

Svetlana Dragić kémia szakos tanárnő, tanfelügyelő 2 hónapig, 2000 októberétől decemberéig volt megbízott igazgató az iskolában. A minisztérium, miután felmentette állásából az előző igazgatót, őt nevezte ki az új igazgató kinevezéséig. Nagyban hozzájárult, hogy a tantestület konszolidálódjon, rendeződjenek a viszonyok a muzslyai oktatás körül. Amikor az új igazgatót – mgr. Hallai Zoltánt – megválasztották, visszatért előbbi munkaköréhez, a tanfelügyelőséghez.

Mgr. Hallai Zoltán történelem szakos tanár, a tudományok magisztere 2000 decemberében, az előző igazgatónő felmentése után, a tantestület és az iskolaszék választása alapján lett az iskola igazgatója. A miloševići rendszer bukását követően megkapta kinevezését. Jelenleg harmadik mandátumát tölti. Ennek az iskolának a tanulója, tanára, igazgatója volt. Aktívan kiveszi a részét a település életéből, fejlesztéséből. A helyi közösség tanácsának elnöke, az MNT közoktatási bizottságának tagja, a közép- és dél-bánati magyar isko-

laigazgatók aktívájának elnöke. Sokat tett az iskola tekintélyének emelése érdekében. 2010-ben az iskola megkapta a Tartományi Oktatási Titkárság kitüntetését, a Đorđe Natošević-díjat.

A MUZSLYAI ISKOLÁBAN DOLGOZÓ HELYBELI
TANÍTÓK ÉS TANÁROK NÉVSORA⁹⁰

Angoltanárok: Bajtai Anna, Horváth Marina, Kozsokár
Mária

Biológia–kémia
szakos tanár: Molnár Attila

Biológiatanárok: Bakos Diana, Hallai Tímea

Fizikatanár: Horváth Erzsébet Erika

Földrajztanárok: ifj. Horváth Gábor, Karl Jenő, Kurunczi
Szabó Jolán, Varga István

Iskolapedagógus: Tóth Csilla

Iskolapszichológus: Pakai Judit

Képzőművészet-tanár: Juhász Illés, Tóth Béla, Varga József

Magyartanárok: Đurić Erzsébet, Glemba Erzsébet, Győrfi
Irén, Kovács Jolánka, Varga Katalin

Matematikatanárok: Bíró István, Dohar Ernő, Nagy Mária,
Sztojtkó József

Műszakitanárok: Gulyás János, Kormányos Illés, Simon
Ferenc

Némettanárok: Kónya Ernő, Koppi Juhász Gabriella

Számítástechnika-tanár: Koppi Vilmos

Szerbtanárok: Hallai-Kardos Csilla, Ispánovics Edit,
Juhász Ibolya, Karl Irén, Lendvai Erzsébet,
Nagy Valentina, Sztás Jolán

Tanítók: Asztalos Kornélia, Becker Edit, Csonti
Ilona, Csordás György, Dimitrijević Veselin,
Faragó Aranka, Győri Csilla, Horváth
Gábor, Horváth János, Karl János, Katona
Etelka, Kostadinović Vesna, Kovács
András, Kržik Marijana, Kun Szabó
Júlia, Kunszabó Bálint, Labancz Zoltán,
Latinović Gordana, Lendvai Heléna,
Mijatović Zvonko, Molnár Nelli, Mol-
nár Zoltán, Monić Lída, Óbori Piroška,
Ostojić Natália, Pozsár házaspár, Precz
Ilona, Rác Erzsébet, Repp Edit, Restás

Csonti Ilona

⁹⁰ Uo.

Anna, Sípos Ferenc, Sövényházi Ferenc,
Szűcs Rozália, Varga Antal, Varga Erzsé-
bet, Varga Fábián

Testneveléstanárok: Gyömbér András, Lendvai Péter, Madarász
Sándor, Sziveri Szilvia

Történelemtanárok: mgr. Hallai Zoltán, Karl Miklós, Papp Patai
Erzsébet

Zenetanárok: Gulyás Valéria, Horváth Irén, Kenderesi
Zoltán, Varga Rozália⁹¹

Az óvoda rövid története

Az 1891-es magyarországi törvénnyel meghatározták az óvodák működését. A törvény értelmében a 3–6 éves gyerekeket be kell íratni az óvodába, ahol a gyerekek szocializálódnak, az óvónők felkészítik őket az iskolába való indulásra – a gyermek testi, szellemi, erkölcsi védelmét, fejlődését irányozta elő a törvény. Az óvodák megnyitása az önkormányzat, ill. a község feladata volt, de lehetőséget adtak egyházi és magánóvodák megnyitására is. Ahol az önkormányzat nyitott óvodákat, ott a lakosságnak kötelezően be kellett íratnia a gyerekeket, s ha ezt mégsem tette meg valamelyik szülő, akkor a törvény értelmében pénzbüntetést róttak ki rá. Ha az óvodáscsoportban több mint 80 gyerek volt, a törvény ügyeletet irányozott elő az óvónő mellé, ha 40-nél többen voltak a csoportban, akkor egy dada dolgozott az óvónő mellett. Az óvónőknek óvónőképzőt kellett végezniük, s tanulmányaik befejezésekor szigorlatot – diplomavizsgát tenniük. Az óvónőknek az önkormányzat lakást, tüzelőt ingyen biztosított, fizetésük havi 300–400 forint volt. Minden tanév végén szakmai továbbképzésen kellett részt venniük, amelynek költségeit az állam állta. A gyermekek nevelésére, a játékokra, a tisztálkodásra nagy gondot fordított a magyar állam, annak érdekében, hogy a gyerekek a kornak megfelelő szellemben nevelődjenek. A törvény lehetőséget adott a nyári mezőgazdasági munkák alatti időszakban ún. alkalmi óvodák megnyitására, ahol a szülők egész napra bent hagyhatták a gyerekeket, akár a mai napköziben. Az óvodákban a kicsik megtanultak imádkozni, beszélni, énekelni, tornagyakorlatozni, különböző népi és társasjátékokat tanítottak velük az óvónők. Az önkormányzatok és az iskolák is tapasztalhatták, hogy mekkora különbség van az óvodába járt és az óvodába nem járt gyerek között, ezért szorgalmazták Nagybecskerek területén az újabb óvodák kiépítését. A nagybecskereki tanács a telep kiépülésével szorgalmazta

⁹¹ A Szervó Mihály
Általános Iskola
tantestületének
jegyzőkönyvei.

az óvoda felállítását, látván, mennyi ott az óvodaköteles gyermek, és a sok zsellér, napszámos szülőnek mekkora könnyítést is jelentene a gyermeke óvodai nevelése. A településsel egy időben kezdődött az óvoda megépítése a központi (lapi) iskola mellett (a mostani posta épülete). Az óvodában 1892 decemberében beindult a képzés. Az első óvónő Hochwarter Károlyné, született Kelner Mária okleveles állami kisdédóvónő volt. A *Torontál* újság ír arról, milyen szinten is kezelték és tartották számon az óvónőket: Kelner óvónő évi fizetése 300 forint volt, ingyenlakást kapott, és 10 hold földre volt joga. A csoportba akár 70 gyerek is járt, csak az volt a baj, hogy a szülők több oknál fogva nem járatták a gyerekeiket az óvodába: nem tudták fizetni a tandíjat, a szegény sorsú gyerekeknek nem volt megfelelő ruhájuk, lábbelijük, meg aztán odahaza is voltak már kötelezettségeik az óvodáskorú gyerekeknek – libapásztorkodtak, vigyáztak a kisebb testvéreikre. Ezenkívül a szülők alacsony iskolai képzettségük miatt sem előlegezték meg az óvoda iránti bizalmat (hiszen többségük írástudatlan volt).

Ebből következett, hogy az óvodaköteleseknek csak az egynegyede járt óvodába, azoknak egy része is rendszertelenül. A gyerekek minden év végén vizsgáztak a tervben előírányzott tananyagból. A záróvizsgát júniusban, a nyári szünidő előtt bonyolították le, az önkormányzat által felállított bizottság előtt. Az 1905-ben megépülő parti iskolában az óvoda részére is építettek egy helyiséget és egy óvónői lakást is.

Az első világháborút követően az Osztrák–Magyar Monarchiát szétdarabolták a győztes nagyhatalmak, így lett Muzslya is, a Dél-vidékkel együtt, a SZHSZ Királysághoz csatolva, amely minden szempontból (gazdasági, kulturális, művelődési) alacsonyabb fejlettségi szinten állt.

Az óvodák működésének színvonala visszaesett, hisz csak az 1929-ben hozott törvény irányozta elő a népiskolák keretében az óvodák, befogadóközpontok létrejöttét, valamint az egyéves óvónőképzést a meglévő tanítóképzők keretében. A törvény az óvodába járást nem tette kötelezővé, ezért csak a módosabb családok igényelték.

Az óvodákat illetően a második világháború után érkezett a nagy változás, amikor az ún. népi hatalom vette kezdetét. Az óvodák működtetése visszakerült az önkormányzatok hatáskörébe. A nagyobb gyárak, üzemek a munkásaik gyermekei számára óvodákat, a falvakban a meglévő óvodákon kívül idényjellegű gyerekbefogadó csoportokat indítottak be a földműves-szövetkezetekben, így akar-

tak segíteni azokon a szülőkön, akik munkájuk miatt nem tudták megszervezni gyermekeik őrését. 1958-tól ismét visszaállították a 3–6 éves korú gyerekek óvodai nevelését. Ez szükségessé tette a napközik és bölcsődék megszervezését, beindítását.

Muzslyán az óvoda a két iskola (parti és központi) mellett volt, és szorosan együttműködött az iskolák tanítóival. A napi oktató-nevelő tevékenység négy óra hosszat tartott, két váltásban. A parti oviban a csoportban általában 20–30 gyerek volt, a központi iskola mellettibe 50–60 gyerek is járt két váltásban. Különösen a hatvanas években nőtt meg az óvodáskorú gyerekek száma, miután sokan Muzslyára települtek a környező magyar falvakból, hisz Nagybecskerek rohamosan fejlődő iparában kerestek és kaptak munkát. 1971-ben a központi iskola épületével együtt lebontották a meglévő óvodát, és az iskolával átellenben építették fel. A kor követelményeinek megfelelően építtette meg az önkormányzat a volt község háza udvarában, a templom melletti területen. 1975-re megépült a Hófehérke óvoda épülete, és a parti részleget is áthelyezték a központi óvodába. Az ovisok száma megkétszereződött, nem volt elegendő hely, ezért három váltásban folyt az oktatás.

1995-ben a Hófehérke óvoda épülete szinte porig égett, gyűjtöttség következtében – a tettesek sohasem kerültek kézre. A gyerekek 1997 őszéig a Petőfi Sándor MME-be jártak óvodába. Az újjáépített épületben a tanítás továbbra is három váltásban történt. Az USAID-ADF amerikai fejlesztési alap támogatásával 2002-ben beindultak a munkálatok, s az óvodához 312 m² területű eme-

A Hófehérke óvoda

leti részt építettek több helyiséggel, ami nagyobbat tesz ki, mint amennyi az épület alapterülete (Milka Zrnić építészmérnök terve szerint épült meg). Azóta az óvodában 624 m² területen folyhat az oktató-nevelő munka. A munkálatokat rekordidő alatt végezte el a kivitelező, hogy ne legyen nagy kiesés az oktatásban. A bővítési munkálatok értéke 116 000 amerikai dollár, aminek fő részét az amerikai fejlesztési alap adta, de a muzslyai helyi közösség és a városi önkormányzat is hozzájárult az óvodai beruházáshoz. Ezekkel az új helyiségekkel nagymértékben tehermentesítették az épület földszinti részét, és lehetőség adódott újabb csoportok beindítására a bölcsődés csoportoktól kezdve a nagycsoportig (a hatévesek iskolai előkészítő csoportja). Az 1984/85-ös tanévben indították be a szerb tannyelvű csoportot.⁹²

DADÁK (A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁNI IDŐSZAKBAN)

Csada Erzsébet
Mandesz Mariska

Csordás Regina

ÓVÓNŐK

Aleksic sz. Faragó Aranka
Bodó Poturica Marika
Bognár Erzsébet
Csorba Ilona
Đukić Danijela
Egri Enikő
Galler sz. Bukovác Eszter
Gavrilov Klára
Glumičić Erzsébet
Grković sz. Farogi Anna
Grujić sz. Orbán Ilona
Juhász Brigitta
Kelner Hochwarter Mária
(1892–1920)
Kónya Gizella
Kovačević Gyöngyi

Kovács Valéria
Kurunczi Valéria
Lakatus Horvát Beáta
Lázár Dékány Veronka
Maljinski Gertruda
Micskei Gizella
Miklós Erzsébet
Molnár Erzsébet
Papdi Marika
Rúzsá Ilonka
Szarvák Cecília
Szitás Magdolna
Trifunović Nataša
Vojnović Jasmina
Zvekić Andrea

Kürti Nóra – egészségügyi dolgozó⁹³

⁹² Čuk szerk.: i. m. 327–330.

⁹³ Az óvodák alkalmazottainak névjegyzéke 2010-ig.

■

■